

زبان‌گریزی

مانع کسب سود

سپیده پیری
خبرنگار

به شما پیشنهاد می‌شود در مسابقه پرتاب سکه شرکت کنید؛ آگه شیر بیاید ۱۵۰ هزار تومان برنده می‌شوید اما اگر خط بیاید ۱۰۰ هزار تومان می‌بازید. حاضرید در این مسابقه شرکت کنید؟ من شرکت نمی‌کنم، احتمالاً شما هم تصمیم‌تان همین باشد. ما نمی‌خواهیم ۱۵۰ هزار تومان را به دست آوریم چون معمولاً بین ضرر نکردن و به دست آوردن سود، ضرر نکردن را انتخاب می‌کنیم. تحقیقات و تجربیات میدانی نشان می‌دهد ترس از دست دادن ۱۰۰ هزار تومان خیلی بیشتر از امید به دست آوردن ۱۵۰ هزار تومان است. می‌دانید چرا؟ چون ما آدم‌ها از باخت بیزاریم. اقتصاد رفتاری می‌گوید جملگی به یکی از فرآگیرترین خطاهای شناختی مبتلا هستیم.

زبان‌گریزی (Loss Aversion) یکی از خطاهای شناختی ذهن ماست که به علت آن، باخت‌ها بیشتر از بردها نمود پیدا می‌کنند. این تله شناختی باعث می‌شود بیشتر روی از دست دادن‌های زندگی‌مان تمرکز کنیم. مثل عزیز از دست رفته، رابطه به سرانجام نرسیده، سرمایه‌گذاری شکست خورده، پولی که فکر می‌کنیم کسی به ناحق از ما گرفته و... این یعنی ما بیشتر به وسیله ترس‌هایمان هدایت می‌شویم تا روی‌هایمان. بیشتر به نقاط ضعف‌مان فکر می‌کنیم تا نقاط قوت.

بیباید یکبار دیگر خودمان را در معرض آزمون بگذاریم. شخصی دو پاکت دوم را انتخاب کرده باشید. در یکی از پاکت‌ها نوشته باخت قطعی ۹۰۰ هزار تومان و در دیگری احتمال باخت یک میلیون تومان. کدامیک را انتخاب می‌کنید؟

بدون آنکه از پاسخ‌هایتان اطلاع داشته باشم، حدس می‌زنم پاکت دوم را انتخاب کرده باشید. من غیبگو نیستم، پژوهشگران اقتصاد رفتاری به یک نکته قابل اشاره می‌کنند، می‌گویند شما تا زمانی که احساس باخت ندارید، از

ریسک فرار می‌کنید لحظه‌ای که باخت را تجربه می‌کنید، اتفاقاً ریسک‌پذیری می‌شوید. مثل نیم فوتبالی که در فینال جام جهانی دو گل عقب افتاده و حالا که ۱۰ دقیقه به پایان بازی مانده و چیزی برای از دست دادن ندارند، همه بازیکنان حتی روزه‌بان هم در نقش مهاجم بازی می‌کنند. یا همین شما که در شرایط باخت قدرت ریسک‌تان بالا رفت و پاکت دوم را انتخاب کردید. این یعنی اقتصاد رفتاری فرضیه ریسک‌گریز بودن افراد را که اقتصاد کلاسیک بر آن تکیه دارد، رد می‌کند و می‌گوید اتفاقاً اگر افراد در موقعیتی قرار بگیرند که احتمال باخت وجود داشته باشد، ریسک را می‌پذیرند.

سیاستگذاران و اهالی بازار سرمایه در تله

لازم است نسبت به این خطای شناختی – ادراکی در سطح کلان هم آگاهی داشته باشیم. جایی که پای سیاستگذاران به میان می‌آید.

به راستی اگر سیاستگذاران و تصمیم‌گیران در این تله گرفتار شوند، چه تبعاتی برای جامعه دارد؟ به این مثال توجه کنید.

دولت به مردم پارانه‌بنزین می‌دهد و نتیجه آن کسری بودجه است. اگر هم منابع ضروری برای ادامه این سیاست را با استقراض از بانک مرکزی جبران کند، تورم‌زاست. سیاستگذار تصمیم به افزایش قیمت بنزین می‌گیرد، اقدامی که در کوتاه مدت از رفاه مردم می‌کاهد. تأکید می‌کنم کوتاه مدت چراکه نتیجه بلندمدت این قبیل سیاستگذاری‌ها و اصلاح پارانه‌ها الان مد نظرمان نیست. مردم در مواجهه با افزایش قیمت بنزین یا مالیات یا هر سیاستی که از رفاه‌آنی آنها بکاهد، ریسک‌گریز می‌شوند و دست به اقدامات مخاطره‌آمیز می‌زنند.

این مثال برایتان آشنا نبود؟ آنچه در آبان ۹۸ بر این کشور گذشت، نمونه‌ای از گرفتار شدن مردم و مسئولان در تله این خطای شناختی بود.

پس به تصمیم‌گیران توصیه می‌کنیم سیاست‌های انقباضی را در شرایطی اجرا کنند که شوک وارد شده به مردم به میزانی نباشد که افراد ریسک‌گریز شوند و دست به کار بزنند. این خطای شناختی در بازارهای مالی هم مصداق دارد یعنی جایی‌که سرمایه‌گذاران از کنار ضررهای روی کاغذ به سادگی می‌گذرند. هرچه باشد، ضرری که متوجه آن نشوی، دردآور نیست. همین باعث می‌شود سهامداران به یک سهم وفادار بمانند، هرچند احتمال بازگشت سرمایه اندک و امکان افت بیش از پیش سهام زیاد باشد.

راه فرار از باخت

حالا که با خطای شناختی گریز از باخت آشنا شدید، خوب است بدانید اگر می‌خواهید کسی را در مورد موضوعی متقاعد کنید، توصیه این است که بر مزایای آن موضوع تمرکز نکنید، بلکه تلاش کنید به او نشان دهید که چگونه می‌تواند از مضرات موضوع رها شود.

در این گزارش سعی کردم به این پرسش پاسخ بدهم که چرا بدبختی بیشتر و بزرگتر از خوشبختی به نظر می‌رسد؟

پاسخ ساده است چون مغز اکثر آدم‌ها با ریسک میانه خوبی ندارد. بدبختی‌ها از خوشبختی‌ها متعددتر و قدرتمندترند. خوب نسبت به موارد منفی حساس‌تریم تا موارد مثبت. در خیابان هم چهره‌های مخوف بیشتر از چهره‌های خندان به چشم می‌آیند. ما برخورد بد را بیشتر از برخورد خوب به خاطر می‌سپاریم، البته غیر از مواردی که برخورد خوب از جانب خودمان باشد. به زبان ساده زبان‌گریزی یعنی مردم ترجیح می‌دهند از زیان بگریزند تا اینکه سودی به دست بیاورند.

قائم مقام وزیر صمت در امور بازرگانی از چرایی صف مرغ و تخم مرغ در سال ۹۹ می‌گوید

صف‌هایی که پرکشیدند

پیش‌بینی می‌شود با تمهیدات صورت گرفته آرامش در بازار

در ماه‌های آینده نیز ادامه داشته باشد

سال ۹۹، یکی از تلخ‌ترین سال‌هایی بود که مردم تجربه کردند. کمبود کالا و صف‌های طولانی همه را یاد زمانی انداخت که ایران در جنگ با عراق بود. در آن برهه قابل‌پذیرش بود که برخی کالاها کمیاب شود، ولی در دوره‌ای که کشور به حدی از رشد و توسعه‌یافتگی رسیده است که می‌تواند با تولید داخل و واردات نیاز کشور را تأمین کند، ایجاد صف‌های طولانی برای خرید مرغ و تخم مرغ با قیمت دولتی جای سؤال داشت و دارد؟ حال که چند ماه از پایان فعالیت دولت دوازدهم گذشته است، در مورد چرایی صف‌های آن زمان با قائم مقام وزیر صمت صحبت کردیم و او دلیل اصلی را در عدم تأمین کالا دانست و تأکید کرد که با داغ و درفش نمی‌توان بازار را کنترل کرد و زمانی می‌توان به یک بازار آرام و بدون التهاب دست یافت که عرضه کالا بر اساس نیاز کشور باشد. کارشناسان اقتصادی نیز این موضوع را تأیید می‌کنند و می‌گویند دولت گذشته برنامه‌ریزی درستی در تأمین کالا نداشت و همین امر سبب شد که مردم برای تأمین نیازهای خود وارد صف‌های طولانی شوند. حال به نظر می‌رسد که در دولت سیزدهم دیگر شاهد صف برای خرید کالاهای اساسی نخواهیم بود و مردم به راحتی و حتی با قیمت کمتر می‌توانند کالاهای مورد نیاز خود را خریداری کنند. در این باره و پشت پرده صف مرغ و تخم مرغ با محمدصادق مفتاح، قائم مقام وزیر صمت در امور بازرگانی گفت‌وگویی انجام دادیم که در ادامه می‌آید.

چه اتفاقی در دولت سیزدهم افتاد

که دیگر مانند گذشته شاهد صف مرغ و تخم مرغ نیستیم؟

بازار از موضوع تأمین می‌گذرد، اگر به حد نیاز و به آنچه که بازار کشش دارد، تأمین نکنیم، طبیعتاً بازار با هیچ ابزاری کنترل نمی‌شود. این بحث سختگیرانه‌ها، نظارت‌ها و بازرسی‌ها قطعاً لازم است اما اگر تأمین کالا به حد نیاز کشور انجام نشود، کم‌کم با مشکل روبه‌رو خواهیم بود. بازرسی‌ها و نظارت‌ها تنها می‌تواند دایره تخلف‌ها را محدود کند. کاری که طی چند ماه اخیر وزارت جهاد کشاورزی به‌خوبی انجام داده، هماهنگی با حلقه‌های زنجیره تولید است. بر این اساس وزارت جهاد کشاورزی هم از نظر تولید داخل و هم از نظر واردات توانست نیاز مردم و بازار کشور را تأمین و تمام‌کسری‌ها را جبران کند و حتی باید گفت بازار از کالاهایی که زمانی کمبود داشت، اکنون اشباع شده است.

سازمان امور مالیاتی به انتقادهای پاسخ داد

رشد درآمدهای مالیاتی بدون فشار بر مردم و فعالان اقتصادی

گروه اقتصادی / رشد درآمدهای مالیاتی در

بودجه ۱۴۰۱ با تکیه بر ظرفیت‌های بالقوه مالیاتی استفاده نشده کشور به جای هرگونه اعمال فشار مضاعف بر فعالان اقتصادی و مردم بوده است. سازمان امور مالیاتی کشور با توضیحاتی در این زمینه اطمینان داد که در بودجه سال آینده علاوه بر افزایش معافیت پایه مالیاتی حقوق‌گیران، نرخ‌های نهایی مالیات بر درآمد حقوق نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰، کاهش یافته است.

سازمان امور مالیاتی کشور درباره درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه ۱۴۰۱ توضیحاتی ارائه و اعلام کرد: رشد ۶۲ درصدی درآمدهای مالیاتی بودجه ۱۴۰۱ مربوط به مقایسه ارقام مصوب بودجه ۱۴۰۱ نسبت به بودجه ۱۴۰۰ است. در حالی که این رشد در خصوص مجموع درآمدهای مالیات‌های مستقیم و کالا و خدمات مصوب بودجه ۱۴۰۱ نسبت به برآورد عملکرد درآمدهای مالیاتی سال ۱۴۰۰ حداکثر ۵۰ درصد است. در این رابطه، در حالی که رشد مالیات بر واردات لایحه سال ۱۴۰۱ نسبت به رقم مصوب بودجه ۱۴۰۰، فقط معادل ۲۲ درصد است، پدیده‌ای است هر میزان رشد بالاتر از این مالیات نسبت به عملکرد سال ۱۴۰۰، ناشی از اصلاح هم‌زمان سیاست‌های ارزی و بودجه‌ای کشور بوده که از نظر بسیاری از کارشناسان اقتصادی یک جراحی اقتصادی لازم و به تعویق افتاده در نظام اقتصادی کشور است و تلقی آن به‌عنوان فشار مالیاتی،

http://irannewspaper.ir

editorial@irannewspaper.ir

■ از ماه پیش تنظیم بازار به شکل جدیدی رقم خورده و بنا شده قیمت مصرف‌کننده زوری کالاها حذف شود و جای آن را قیمت تولیدکننده بگیرد و بر اساس سود منطقی و مسافت تولید تا عرضه، کالا به مردم فروخته شود. در حال حاضر این طرح به چه مرحله‌ای رسیده است؟

هر هفته با انجمن‌های تولیدی توافق صورت می‌گیرد تا بخشی از کالاها با فرمول جدید از سوی تولیدکنندگان عرضه شود. بدین جهت هر هفته چند گروه کالایی اضافه می‌شود. در حال حاضر صحبت کردن درباره اجرای طرح زود است اما بازرخورد‌های بازار نسبت به این اتفاق بسیار خوب است. اصناف و مصرف‌کنندگان نهایی از این طرح خوشنود هستند. البته عده‌ای هم نسبت به اجرای درج قیمت تولیدکننده روی کالا و حذف قیمت مصرف‌کننده معترض شده‌اند که بیشتر آنها فروشگاه‌های زنجیره‌ای هستند. با فروشگاه‌های زنجیره‌ای در حال گفت‌وگو هستیم که مشکلات را برطرف کنیم؛ اما در کل اقبال خوبی نسبت به این موضوع وجود دارد. از طرفی واکنش توزیع‌کنندگان کالا مناسب است و تاکنون مخالفت جدی از آنها ندیده‌ایم.

■ تا پایان سال جاری چند قلم کالا مشمول طرح درج قیمت تولیدکننده خواهند شد؟

سعی وزارت صمت این است که کل کالاها مشمول این طرح شود. لذا در برنامه تدوین شده قرار است هر آنچه که قیمت مصرف‌کننده دارد، به قیمت تولیدکننده در فروشگاه‌ها و بازار عرضه شود. البته عجله‌ای برای انجام این امر نداریم و قطعاً با شیب ملایم تمام کالاها مشمول این طرح خواهند شد.

■ با توجه به وضع موجود و نزدیک شدن به سال ۱۴۰۱ و وضعیت بازار در ماه‌های پایانی سال چگونه خواهد بود؟ آیا ذخیره‌سازی مناسب صورت گرفته است؟

وزارت جهاد کشاورزی ذخیره‌سازی خوبی در بخش مواد غذایی انجام داده است. در کالاهای صنعتی و پایه مانند مواد اولیه پتروشیمی، فولاد و... هم وضعیت بسیار خوبی داریم و حتی روند تولید به گونه‌ای است که کاهش قیمت را بواسطه افزایش عرضه داشته‌ایم. از سویی با ورود محصولات سیمان، زنجیره فولاد و پتروشیمی به بورس کالا شاهد دو مزیت بزرگ برای تولید کشور خواهیم بود که اولین آن تأمین نیاز صادراتی بدون دغدغه واحدهای تولیدی و دومین نکته کشف قیمت‌های منطقی‌تر برای محصولات است که قاعدتاً منافع این امر به همگان خواهد رسید. این رویه قطعاً به سود تولید کشور است و باعث ثبات قیمتی در بازار می‌شود. در نهایت باید گفت پیش‌بینی این است که بازار آرامی در تمام بخش‌ها خواهیم داشت. اگر تأمین کالاها به میزان نیاز بازار و مصرف باشد، گرانفروشی نمی‌تواند اتفاق بیفتد و نکته مهم دیگر آنکه با داغ و درفش هیچ گرانفروشی قابل مهار صددرصد نیست؛ گرانفروشی کم می‌شود اما برخی‌ها همچنان سوءاستفاده می‌کنند. لذا همه بخش‌ها باید همکاری کنند که تأمین کالا با فوریات اتفاق بیفتد.

دارند، بخش قابل توجهی از جوجه‌های یک‌روزه در کشور معدوم شد. معاون امور تولید دام وزارت جهاد کشاورزی در آن مقطع زمانی اعلام کرد که معدوم‌سازی ۳ میلیون قطعه جوجه در ماه کاملاً طبیعی است و نباید این فیلم‌ها در فضای مجازی منتشر می‌شد، به همین دلیل طی نامه‌ای به دادستانی خواستار برخورد با عوامل آن هستیم.)

■ در چند ماهه اخیر برخلاف نیمه اول سال، مرغ و تخم مرغ به وفور در مغازه‌ها وجود دارد، آیا این روند در ماه‌های آتی ادامه خواهد داشت؟

در حال حاضر به وفور مرغ و تخم مرغ در بازار وجود دارد و دیگر هیچ کس برای خرید این کالاها در صف نمی‌ماند. باید این روند ادامه پیدا کند تا بازار آرامش داشته باشد.

■ از آنجا که مردم تجربه گرانی و کمبود این کالا را در بازار حس کردند، می‌توان اطمینان داد که چنین اتفاقی تکرار نشود؟

این نگرانی درست است چرا که مردم چندین بار با این معضل روبه‌رو شدند. لذا امیدواریم روندی که طی چندوقت اخیر وزارت جهاد کشاورزی دنبال کرده برای ماه‌های آتی دنبال شود و این اصل مدنظر قرار گیرد که در هر شرایطی تأمین در حد نیاز انجام شود.

■ دغدغه دیگر این است که با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی که در بودجه ۱۴۰۱ آمده شاهد کاهش واردات خوراک طیور باشیم و این امر در نهایت منجر به کاهش تولید و افزایش دوباره قیمت‌ها شود؟

ما با دو مقوله گرانی و گرانفروشی روبه‌رو هستیم؛ گرانی ناشی از افزایش قیمت نهاده‌های تولید است و گرانفروشی اجحافی است که در حق مصرف‌کننده می‌شود. لذا راه‌حل گرانی و گرانفروشی با یکدیگر متفاوت است. در گرانفروشی، شاهد برهم خوردن توازن عرضه و تقاضا و زیاده‌خواهی برخی افراد هستیم لذا باید تمام سعی خود را بکنیم که گرانفروشی رخ ندهد. اگر به این نتیجه رسیدیم که در ارز ۴۲۰۰ تومانی مفسد زیاد است و باید به سمت تک نرخی شدن ارز برویم، طبیعتاً افزایش قیمت نهاده‌ها و محصول نهایی اتفاق خواهد افتاد. این امر گرانی است و ماهیت آن با گرانفروشی متفاوت است.

■ از آنجا که حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی در بودجه ۱۴۰۱ آمده است شما چه پیش‌بینی از بازار مرغ و تخم مرغ برای سال آینده دارید؟

هنوز این امر نهایی نشده است، اجازه بدهید که تصویب نهایی صورت گیرد. در صورت تصویب و اجرا تدابیر لازم قطعاً از سوی وزارت جهاد کشاورزی صورت گرفته است تا شوک به مردم وارد نشود. وقتی ارز ۴۲۰۰ تومانی حذف می‌شود، به مردم پارانه‌ای داده خواهد شد که این امر در راستای جبران مازاد هزینه‌های خانوار است. (فاطمی امین؛ وزیر صنعت، معدن و تجارت؛ ما موضوعی به نام حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی در کشور نداریم، بلکه آن مقطع جوجه یک‌روزه با قیمت ۲۵۰۰ تومان برای قیمت مصوب سناد تنظیم بازار عرضه می‌شد ولی به مصرف‌کننده پرداخت نشود.)

بر مسکن و خودروهای گرانقیمت در بودجه

سال قبل و سال جاری درج شده است، عوارض سالانه شهرداری‌ها از املاک و خودرو نیز در قالب تعریف گسترده مالیات، در واقع بخشی از مالیات بر ثروت تلقی می‌شوند. مؤدیان محترم مالیاتی (افزایش نرخ‌های مالیاتی) صورت نپذیرفته است بلکه در لایحه دولت علاوه بر افزایش معافیت پایه مالیاتی حقوق‌گیران، نرخ‌های نهایی مالیات بر درآمد حقوق نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰، کاهش یافته است. علاوه بر این، کاهش پنج درصدی نرخ مالیاتی مشاغل کوچک و همچنین نرخ مالیاتی شرکت‌های تولیدی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ پیشنهاد شده است. از سوی دیگر بر مبنای اعلام این سازمان، احکام مصوب بودجه و برنامه‌های در دست اقدام نظام مالیاتی در قالب مقابله با فرار مالیاتی، شناسایی مؤدیان جدید مالیاتی که خارج از تور مالیاتی است، پیگیری مؤثر وصول معوقات مالیاتی از طریق تکمیل بهره‌مندمی‌باشند.

در این توضیحات همچنین در رابطه با موضوع اخذ مالیات توری از مردم تصریح شده است: اولاً معضل مالیات توری عموماً از سایر روش‌های غیرمالیاتی تأمین بودجه نشأت می‌گیرد که مالیات خود به‌عنوان راه‌حل رفع آن شناخته می‌شود. ثانیاً اخذ مالیات بر مصرف در قالب قانون مالیات با ارزش افزوده چنانچه موجب کاهش بار مالیاتی تولید شده باشد (که تا حد قابل توجهی از مالیات اشخاص حقوقی

غیردولتی در سال ۱۳۹۹ که بالغ بر ۴۶ هزار میلیارد تومان بوده و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۰۰ به رقمی حدود ۹۰ هزار میلیارد تومان بالغ شود، مربوط به شرکت‌هایی از این نوع است که انتظار می‌رود بخش رسانه‌ای کشور در تحلیل‌های خود در این رابطه به واقعیات ساختاری جداول و ردیف‌های درآمدی بودجه و همچنین عملکرد آن، بیشتر توجه کند.

در رابطه با حذف معافیت مالیاتی قند و شکر در قانون دائمی مالیات بر ارزش افزوده که مورد انتقاد قرار گرفته است هم سازمان امور مالیاتی توضیح داد: در قانون مذکور معافیت‌های مالیاتی کالا و خدمات بویژه کالا‌های اساسی افزایش یافته است، اگرچه حذف معافیت مالیاتی این دو کالا با اعمال ملاحظات اقتصاد سلامت کاملاً مثبت و ضروری تلقی می‌شود.